

OORLOGSMONUMENTEN FIETSROUTE HEEMKRING HEEL – korte versie

Inleiding

De route is 15,3 km waarbij diverse oorlogsmonumenten worden aangedaan in en rond Heel, Pol, Panheel en Osen.

De oorlog begint op 10 mei 1940 als Duitse troepen Nederland binnenvallen. Pas op 11 mei trokken de eerste troepen door Heel, in de richting van Panheel en Ittervoort. Het begin van een oorlog die voor een groot deel van het dorp tot 16 november 1944 zou duren.

We beginnen de route bij de Sint Stephanuskerk.

1. Sint-Stephanuskerk, plaquette en graven op het kerkhof

Als we het hoofdpad naar de ingang van de kerk oplopen, bevindt zich links aan de muur een plaquette met daarop de namen 18 inwoners die door oorlogsgeweld zijn omgekomen in de Tweede Wereldoorlog. In totaal zouden 10 burgerslachtoffers vallen, waarvan 9 na de bevrijding door granaatvuur of oorlogsmaterieel.

Graven op het kerkhof

Witte oorlogsgraven

Aan het hoofdpad naar de kerk, bevinden zich aan de linkerkant het grafmonument van de verzetsman Silvester Berden en daarachter 2 witte graven van de Stichting Oorlogsgraven. Deze 2 graven zijn de laatste rustplaats van Jan Cuijpers en Frans Fincken uit Stevensweert. Zij hielpen mee aan een vluchtroute voor ontsnapte krijgsgevangenen uit Duitse kampen. In het najaar van 1944 was deze vluchtroute verraden en werd de grond onder hun voeten te heet. In een poging om over de Maas naar bevrijd gebied te ontkomen zijn zij verdronken. Jan Cuijpers is 25 jaar geworden, Frans Fincken 24 jaar.

Graf van Sylvester Berden

Sylvester Berden was als verzetsman ondergedoken op Huize Sint Joseph in Heel. Van hieruit verspreidde hij vanaf begin september 1944 samen met zijn jongere broer Joost het illegale krantje "Daalzichtse Berichten Dienst" (DBD). Ook bracht hij Duitse stellingen en gevechtsposities in kaart, waardoor de geallieerden de vijand met grote precisie konden bestoken. De Duitsers vielen op zondag 5 november 1944 St. Joseph binnen en arresteerden de als priester verkleedde Sylvester, elf dagen voor de bevrijding van Heel. Zijn broer wist te ontkomen door over de Maas te zwemmen. Sylvester werd in Kessel-Eik gefusilleerd en daar begraven. Op 7 november werd hij herbegraven in Heel en nadien overgebracht naar het Nationale Ereveld te Loenen in Gelderland. Het grafmonument in Heel werd opgericht door vrienden uit het verzet. Sylvester is ook postuum onderscheiden van Amerikaanse en Britse zijde.

2. Deportatieplaquette in Pol: Sporen die bleven

Halverwege de route van Heel naar Pol vinden we aan de rechterkant van het fietspad een plaquette onder de titel: Sporen die bleven. Deze plaquette reeks herinnert aan de grote kerkrazzia in oktober en november 1944 in Noord- en Midden-Limburg.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog waren vrijwel alle Duitse jongens en mannen ingelijfd in het leger. Daarom nam de bezetter in de herfst van 1944 de beslissing om ruim 3.000 jongens en mannen uit het gebied tussen Maas en Peel in Limburg verplicht tewerk te stellen in fabrieken, aan spoorwegen en op boerenbedrijven in Duitsland. Op zondag 8 oktober vond de eerste en grootste razzia plaats. Hierbij werden 2.000 jongens en mannen met geweld bijgedreven en gearresteerd.

De situatie van de meeste dwangarbeiders was afhankelijk van de plek waar ze terecht kwamen. Sommigen werden goed opgevangen en behandeld, anderen troffen het slecht en leefden onder erbarmelijke huisvesting, honger, kou en slechte hygiëne. Daarnaast leefden zij in grote onzekerheid over hun eigen leven en dat van hun achtergebleven familieleden, en heerste er een permanente angst voor geallieerde bombardementen op de fabrieken waarin ze tewerkgesteld waren.

Uit de kern Pol werden tien jongens en mannen opgepakt om gedwongen te gaan werken in de Duitse oorlogsindustrie. Allen keerden terug naar huis.

3. Plaquette Bevrijdingsmonument Sluis Panheel

De plaquette Bevrijdingsmonument is aangebracht op de muur van de sluis en herinnert aan de zware gevechten rond deze sluis en het kanaal Wessem-Nederweert tijdens de bevrijding. Op 9 november arriveren Britse manschappen rond de sluis. Op 11 november verjagen zij de laatste Duitse Fallschirmjäger uit Wessem en veroveren zij op 14 november 1944 de sluis bij Panheel. Daarmee wordt de weg gebaad voor de bevrijding van Heel en Panheel. Dit vindt, na een korte adempauze en hergroepering van de troepen, op 16 november plaats.

4. Kapel van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart in Panheel

Met name in de laatste maanden van 1944 heeft Panheel sterk te lijden onder het oorlogsgeweld. De kapel lag vanaf 1944 vijf maanden in de frontlinie en werd door kanonnenvuur vrijwel volledig verwoest. Door geldinzamelingen in het dorp na de oorlog werd het mogelijk om de kapel weer op te bouwen. De nog bruikbare stenen van de verwoeste kapel aangevuld met stenen van verwoeste huizen werden hergebruikt. In 1947 was de kapel gereed. De herbouw kostte 2900,81 gulden.

5. Deportatieplaquette in Panheel: Sporen die Blevén

Ook inwoners van Panheel ontkwamen niet aan de Grote Kerkrassia. Uit Panheel werden 26 personen gedeporteerd. Allen keerden terug naar huis.

6. Oorlogsmonument Lange Vlieter

Het monument bij De Lange Vlieter is in 1999 onthuld ter nagedachtenis aan de crash van de Canadese Wellington bommenwerper op zondag 14 februari 1943.

Wing Commander Sedley Blanchard gaf leiding aan het Canadese squadron dat in Groot-Brittannië was gelegerd. Zij voerden bombardementen uit op Keulen. Op zondagavond 14 februari werden ze aangevallen door Duitse nachtjagers die vanaf vliegveld Fliiegerhorst Venlo opereerden. Menig inwoner van Heel en Beegden is getuige van het korte luchtgevecht. Het is 21.06 uur als de Wellington neerstort. Alle inzittenden kwamen om het leven.

De slachtoffers van de Wellington worden aanvankelijk op de Ehrenfriedhof van Venlo begraven. Na de oorlog worden zij herbegraven op de Oorlogsbegraafplaats van het Gemenebest Jonkerbos te Nijmegen.

7. Monument Osen

Het monument bij Osen staat er ter nagedachtenis van deze gevechten en de slachtoffers die daarbij zijn gevallen.

Na de bevrijding van Heel en Panheel op 16 november 1944 trokken de Britse troepen zonder weerstand verder naar Beegden. Ondanks aanvallen hielden de Duitsers het bruggenhoofd bij Osen in bezit. Het sluizencomplex bleef in Duitse handen was 3 maanden lang strijdtoneel tussen de Duitsers en de Britten. Op 19 februari 1945 verschenen de Amerikaanse soldaten aan het Heels-Beegdense front. In de avond van 25 februari stak een Amerikaanse aanvalsgroep het Oserkanaal over en wist het eiland van Osen op de Duitsers te veroveren. Op 26 februari 1945 was ook Osen bevrijd.

Evacuatie

Bij dit monument staan we ook stil bij een ander ingrijpend moment voor de lokale bevolking: de evacuatie van oktober 1944.

Op 27 oktober 1944 werden de inwoners van Heel, Pol en Panheel overvallen door het bericht dat ze moesten evacueren. De volgende ochtend al moesten de huizen verlaten zijn.

De volgende ochtend gaat een lange stoet op pad. Voor het vervoer van bagage maakt men gebruik van boerenkar, kruiwagens, bolderkarren, kinderwagens en fietsen. De stoet ging naar dorpen in de omgeving, die minder te lijden hebben onder het granaatvuur: Horn, Haelen, Nunhem en Neer. Men vond er vrijwel probleemloos onderdak bij familie en vrienden.

Na de bevrijding van 16 november kwam iedereen weer terug naar zijn vertrouwde plek in Heel. Maar door de vele beschietingen tot in het voorjaar van 1945, bleef het een onrustige en onveilige periode.

8. Verzets- en oorlogsmonument Burgerhout

Het monument aan Burgerhout in Heel is opgericht ter nagedachtenis voor Willem Heber en Mathieu Rutten. Het werd op 31 augustus 1947 onthuld door toenmalig burgemeester Bongaarts.

In het voorjaar van 1943 doken duizenden Nederlanders onder om aan de tewerkstelling in Duitsland te ontkomen. Landbouwer Willem Heber uit Heel richtte in de buurt van zijn boerderij een schuilplaats in de bossen bij de Heelderpeel in. Hij kreeg steun van het Midden-Limburgse verzet, met name van Mathieu Rutten en diens vader.

Nadat de Sicherheitsdienst (SD) meldingen hadden gekregen over onderduikers doorzocht de Ordnungspolizei de bossen vanaf het klooster Exaten tot aan Beegden. In totaal werden 18 personen gearresteerd. Een van de gevangenen onderduikers had een dagboek bijgehouden. Heber en Rutten werden op basis hiervan gearresteerd en uiteindelijk naar concentratiekampen gebracht. Willem Heber overleed op 25 maart 1945 in het concentratiekamp Mauthausen en Mathieu Rutten op 31 mei 1945 in Bergen-Belsen.

9. Deportatieplaquette in Heel: Sporen die bleven

In Heel werden 43 jongens en mannen meegenomen tijdens de Grote Kerkrazzia. Van hen overleefde Giel Bijlmakers de oorlog niet. Hij belandde, net zoals de meeste mannen uit Heel, Pol en Panheel, in de suikerfabrieken in Vechelde, Wendessen en Dettum. In de nacht van 18 oktober 1944 werd Giel slachtoffer van een ongeluk in de suikerfabriek. Giel Bijlmakers was 33 jaar en liet zijn vrouw Marie en 2 zonen, Jan en Pierre achter.

Meer info

Wilt u meer weten over deze of andere activiteiten van Heemkring Heel of wilt u donateur worden, bezoek dan onze website: www.heemkringheel.nl.

